

Comandor dr. Marius-Laurențiu Rohart¹

LEADERSHIP ȘI SECURITATE LA MAREA NEAGRĂ

Viceamiral dr. Mihai Panait
Editura Academiei Navale
„Mircea cel Bătrân”, 2024

Lucrarea domnului viceamiral dr. Mihai Panait, șeful Statului Major al Forțelor Navale, cea mai recentă contribuție la analiza privind geopolitica zonei extinse a Mării Negre, *Leadership și Securitate la Marea Neagră*, este un demers științific remarcabil. Și aceasta deoarece ridică o serie de întrebări de actualitate în ceea ce privește particularitățile zonei Mării Negre și posibilele linii de acțiune.

Lucrarea îmbină armonios descrierea a doi factori esențiali, studiile de leadership regional și componenta operațională. Dacă în ceea ce privește cea de-a doua parte, expertiza autorului este amplă, după decenii de carieră în structurile Forțelor Navale, este cu atât mai valoros aportul într-un domeniu tot mai important în studiile militare: leadershipul și efectele asupra actului de comandă.

Conceptul de leadership este unul dintre cele mai cercetate și, paradoxal, unul dintre cele mai puțin înțelese. În cadrul lucrării de față se operează cu veleitarea termenului de leadership ca sistem de conducere general, dar mai ales la nivel regional. Autorul definește leadership-ul ca fiind „*un proces continuu de învățare, adaptare, competiție și selecție*”. La fel cum, la nivel de unitate militară, ca în orice organizație, liderii sunt cei care trebuie să creeze, să dezvolte și să se asigure de implementarea unei viziuni de succes pe termen lung, și în ceea ce privește arhitectura de securitate, liderii regionali au sarcini similare. Sau, așa ar trebui să stea lucrurile, fiindcă, după cum remarcă domnul viceamiral dr. Mihai Panait, în prezent sunt multe provocări pentru leadership-ul regional în zona Mării Negre, cu atât mai mult începând cu anul 2022.

De altfel, demersul științific al domniei sale, concretizarea studiilor de doctorat, a fost inițiat înainte de declanșarea conflictului deschis, între Federația Rusă și Ucraina, dar el este cu atât mai relevant în dificilul

context actual. Utilizarea spațiului Mării Baltice, ca etalon de sistem de securitate, este una inspirată. Tendința factorilor de conducere ai statelor democratice din zona Mării Negre este de a urma acest exemplu de arhitectură de securitate și de a implementa lecțiile culese din eforturile riveranilor Balticii de a crea stabilitate și predictibilitate în relațiile dintre ele.

Primele două capitole ale lucrării sunt dedicate introducerii și apoi descrierii istoriei zonei extinse a Mării Negre în ultimele secole. Sunt prezentate jaloarele care definesc statutul juridic al Mării Negre, importanța ei în relațiile internaționale, accentul căzând, firește, pe aspectele politice ale războiului. Sunt trecute în revistă teorii geopolitice care au inclus și spațiul Mării Negre, ajungând până la conceptele din prezent, ideile care stau la baza sistemului actual. Autorul ridică o serie de întrebări pertinente cu privire la acest sistem, identificând cel puțin o parte din contradicții ca provenind din aranjamentele de securitate realizate în perioada interbelică și, apoi, după cel de Al Doilea Război Mondial.

Profitând de expertiza și experiența dobândite de-a lungul anilor, el este în măsură să realizeze o enumerare a provocărilor de securitate care au afectat zona Mării Negre: „*Contextul de securitate actual a fost afectat puternic de neîncredere reciprocă și răcirea relațiilor din cadrul instrumentelor de putere a statului*

în plan regional și internațional.” Rezultatul este vizibil nu doar pentru cei interesați de geopolitica Mării Negre, deoarece conflictele regionale au un veritabil potențial de extindere. Aceasta este una dintre ideile principale care traversează întreaga lucrare: modul în care conflicte aparent izolate, regionale, pot avea consecințe neprevăzute și pot afecta semnificativ organismele internaționale, relațiile dintre actori îndepărtați geografic și securitatea întregului continent și a lumii.

De asemenea, remarcăm identificarea cu perspicacitate în capitolul III a rolului jucat de România în cooperarea politică și militară, sub umbrela euroatlantică, pentru întărirea mediului de securitate din flancul estic. Mai aproape de interesele naționale, domnul viceamiral dr. Mihai Panait observă că foarte multe din caracteristicile situației geostrategice din perioada interbelică revin în prezent, arătând că lecțiile istoriei sunt mereu relevante. O constantă a istoriei navale a României a fost interesul pentru securitatea Mării Negre, libertatea navigației și întărirea potențialului defensiv naval, prin dotări corespunzătoare și dezvoltarea resurselor materiale și umane ale Marinei Militare. La fel ca în trecut, România se opune tendințelor agresive ale actorilor regionali din zona Mării Negre: „*Forțele Navale Române pot reprezenta un pilon al politicii regionale, ca vector al manifestării intereselor maritime naționale și aliate, pentru realizarea unui echilibru și menținerea securității naționale*”?

Analiza mediului de securitate din prezent, așa cum demonstrează cu prisosință situația actuală, trebuie realizată în baza teoriilor realiste. Autorul optează pentru integrarea tuturor instrumentelor de care dispune România pentru promovarea intereselor naționale: diplomația, armata, voința politică, într-o regiune de importanță vitală pentru București: zona Mării Negre. Sunt ilustrate toate misiunile internaționale din această zonă, contribuția Forțelor Navale ale României și modul în care diplomația navală, ca instrument al statelor riverane, a întărit securitatea colectivă în zonă.

Capitolul final se constituie într-un studiu de caz pe tema implementării și consolidării conceptelor nord-atlantice la nivel regional, în perioada 2008-2022, în două zone conectate la nivelul relațiilor internaționale: Marea Baltică și Marea Neagră. Analizând importanța leadership-ului practicat de țările de la Marea Baltică, autorul și-a propus identificarea unui set de măsuri concrete ce pot fi implementate de țările riverane Mării Negre, cu scopul unui echilibru de capacități ale celor două flancuri ale alianței nord-atlantice. În acest sens, statele membre NATO de la Marea Neagră au numai de învățat, după cum observă viceamiralul dr. Mihai Panait, din inițiativele militare din Baltica în vederea sporirii climatului de securitate.

Cele două inițiative aliate, EFP – *Enhanced Forward Presence* - și TFP – *Tailored Forward Presence*, au avut ca punct de pornire conștientizarea pericolului revanșard

reprezentat de Federația Rusă după anexarea Crimeii. Măsurile au vizat forțe de răspuns consolidate și adaptate la Marea Neagră, în flancul estic al alianței, creând o prezență consolidată cu componente navale, aeriene și terestre. Strict pentru partea maritimă, se remarcă, așadar, avantajele participării României la o alianță cu state riverane, care pot constitui grupări navale aliate, evitând astfel necesitatea intrării prin StrâmTORI a forțelor navale amice, așa cum reclamau strategii navali români interbelici.

În concluzie, suntem de părere că, în actuala situație geostrategică, prezentul volum reprezintă o analiză pertinentă și necesară asupra leadership-ului regional al Mării Negre. România se găsește într-o situație unică, în care reclamă necesitatea „elaborării unei strategii de securitate maritimă a SUA și a NATO pentru Marea Neagră, în care să se regăsească cele două misiuni – EFP și TFP”, într-o politică capabilă de apărare colectivă.

Lucrarea trebuie să se regăsească deopotrivă în bibliotecile civile, dar și ale unităților militare, pentru a fi consultată de cei interesați de studii de securitate regională, de elemente de diplomație navală, dar și de istorie a Marinei României. Fiindcă doar prin astfel de analize detaliate și obiective, mergând până la nivelul tactic, al importanței diferitelor sisteme de armament, precum dronele și minele navale, factorii de conducere ai țării pot dezvolta o politică navală adaptată la provocările prezentului.

NOTE

[1] Director al Muzeului Național al Marinei Române